

PAPER DETAILS

TITLE: Turizm Rehberligi Bölümü Öğrencilerinin Somut Olmayan Kültürel Miras Değerlerine Yönelik Bilgi, Deneyim ve Tutumlarının Belirlenmesi

AUTHORS: Hasan Hüseyin SOYBALI,Eda ÇOBAN,Turgut TÜRKOGLU

PAGES: 161-181

ORIGINAL PDF URL: <https://dergipark.org.tr/tr/download/article-file/2758244>

Turizm Rehberliği Bölümü Öğrencilerinin Somut Olmayan Kültürel Miras Değerlerine Yönelik Bilgi, Deneyim ve Tutumlarının Belirlenmesi
Determination of Knowledge, Experience and Attitudes of Tourism Guidance Department Students towards Intangible Cultural Heritage Values

Prof. Dr. H. Hüseyin SOYBALI

Afyon Kocatepe Üniversitesi, Turizm Fakültesi, Türkiye
Afyon Kocatepe University, Tourism Faculty, Turkey
E-Mail: hsoybalı@aku.edu.tr

Doktorant Eda ÇOBAN

Afyon Kocatepe Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Türkiye
Afyon Kocatepe University, Social Sciences Institute, Turkey
E-Mail: eda.coban@hotmail.com

Doktorant Turgut TÜRKOĞLU

Afyon Kocatepe Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Türkiye
Afyon Kocatepe University, Social Sciences Institute, Turkey
E-Mail: turgut.turkoglu44@gmail.com

Öz

Amaç ve Önem: Bu araştırmanın amacı, turizm rehberliği bölümü öğrencilerinin Türkiye'nin SOKÜM temsili listesinde yer alan değerlerine yönelik bilgi ve deneyim düzeyleri ile tutumlarının belirlenmesidir. Ziyaretçilerin bir bölgenin kültürel öğelerini tanıması, bölgeye yönelik olumlu duygu ve düşüncelerinin oluşması ve davranışsal niyetlerinin gelişmesi, bölge imajının artması noktasında önemli görev üstlenen turist rehberlerinin bu sorumluluklarını başarılı şekilde yerine getirmesinde sahip oldukları kültürel mirasa yönelik bilgi, deneyim ve tutumları önemli etkidir. Rehberlerin bu edinimi kazanmasında üniversite eğitiminin büyük rolü bulunmakla birlikte bu araştırma, turizm rehberliği bölümü öğrencilerinin SOKÜM unsurlarına yönelik bilgi ve deneyim düzeyleri ile tutumlarını belirleyerek ilgili alanda yaşanan sorunları tespit etmek ve bu sorunlara öneriler getirmek açısından önem taşımaktadır.

Yöntem: Araştırmada, nicel araştırmada veri toplama yöntemlerinden olan anket tekniğinden yararlanılmıştır. Araştırmanın evrenini Afyon Kocatepe Üniversitesi Turizm Fakültesi Turizm Rehberliği bölümü öğrencileri oluşturmaktadır. Araştırmada kolayda örnekleme yöntemi kullanılmıştır. Araştırma verileri Aralık 2021-Ocak 2022 tarihleri arasında 245 kişi ile yüz yüze toplanmıştır.

Bulgular: Yapılan araştırma sonucunda turizm rehberliği öğrencilerinin SOKÜM temsili listesinde yer alan unsurlar arasında “Türk Kahvesi Kültürü ve Geleneği”, “Karagöz” ve “İnce Ekmek Yapma ve Paylaşma Kültürü” ile ilgili bilgi düzeylerinin diğer unsurlara göre daha yüksek olduğu belirlenmiştir. Deneyim düzeyine bakıldığında ise “Türk Kahvesi Kültürü ve Geleneği” ve “İnce Ekmek Yapma ve Paylaşma Kültürü” unsurlarının deneyimlenme düzeyinin daha yüksek olduğu ortaya konulmuştur. Katılımcıların bilgi ve deneyim ile tutumlarının sınıflarına, iş ve staj deneyimine göre anlamlı bir farklılık görülmektedir. Ancak katılımcıların bilgi ve deneyim düzeyleri ile SOKÜM tutumlarının genel itibarıyla düşük olduğu saptanmıştır.

Özgünlük/Bilimsel Katkı: Konu ile ilgili literatür incelendiğinde farklı disiplinlerde eğitim gören üniversite öğrencilerinin, öğretmenlerin, akademisyenlerin kültürel mirasa yönelik bilgi, farkındalık, deneyim düzeylerini belirlemeye yönelik çeşitli çalışmalar bulunmaktadır. Ancak bu çalışmaların somut kültürel miras kapsamında ele alındığı ve somut olmayan kültürel mirasa yönelik yeterli düzeyde çalışma yapılmadığı görülmüştür. Turizm rehberliği bölümü öğrencilerinin somut olmayan kültürel mirasa yönelik bilgi ve deneyim düzeyleri ile

tutumlarının belirlenmesi ve üniversite eğitiminin bu noktada taşıdığı önemi ortaya koymak adına ilgili çalışmanın literatüre katkı sağlayacağı düşünülmektedir.

Anahtar Kelimeler: Turist rehberliği, somut olmayan kültürel miras, bilgi, deneyim, tutum.

Makale Türü: Araştırma makalesi

Abstract

Purpose and Importance: The aim of this research is to determine the knowledge and experience levels and attitudes of the students of the tourism guidance department towards the values in the ICH representative list of Turkey. The knowledge, experience and attitudes towards the cultural heritage are important factors in the successful fulfillment of these responsibilities of the tourist guides, who play an important role in the visitors' recognition of the cultural elements of a region, the formation of positive feelings and thoughts towards the region, the development of their behavioral intentions, and the increase of the image of the region. Although university education plays a major role in the guides' gaining this acquisition, this research is important in terms of identifying the problems experienced in the related field and making suggestions for these problems by determining the knowledge and experience levels and attitudes of the students of the tourism guidance department towards the elements of ICH.

Methodology: Questionnaire technique, which is one of the data collection methods in quantitative research, was used in the research. The population of the research consists of the students of Afyon Kocatepe University, Faculty of Tourism, Department of Tourism Guidance. Convenience sampling method was used in the research. Research data were collected face to face with 245 people between December 2021-January 2022.

Findings: As a result of the research, it was determined that the level of knowledge of tourism guidance students about "Turkish Coffee Culture and Tradition", "Karagöz" and "Flatbread Making and Sharing Culture: Lavash, Katyrma, Jupka, Yufka" among the elements included in the SOKÜM representative list is higher than the other elements. Looking at the level of experience, it has been revealed that the level of experiencing the elements of "Turkish Coffee Culture and Tradition" and " Flatbread Making and Sharing Culture: Lavash, Katyrma, Jupka, Yufka" is higher. There is a significant difference in the knowledge, experience and attitudes of the participants according to their classes, work and internship experience. However, it was determined that the knowledge and experience levels of the participants and their attitudes towards ICH were generally low.

Originality/Value: When the literature on the subject is examined, there are various studies to determine the knowledge, awareness and experience levels of university students, teachers and academicians studying in different disciplines. However, it has been seen that these studies are handled within the scope of tangible cultural heritage and that there is not enough work on intangible cultural heritage. It is thought that the related study will contribute to the literature in order to determine the knowledge and experience levels and attitudes of the students of the tourism guidance department towards the intangible cultural heritage and to reveal the importance of university education at this point.

Keywords: Tourist guide, intangible cultural heritage, knowledge, experience, attitude

Paper Type: Research article

Giriş

Kültür "bir toplumu ya da toplumsal bir grubu tanımlayan belirgin maddi, manevi, zihinsel ve duygusal özelliklerin bileşiminden oluşan bir bütün ve sadece bilim ve edebiyatı değil, aynı zamanda yaşam biçimlerini, insanın temel haklarını, değer yargılarını, geleneklerini ve inançlarını da kapsayan bir olgu" (UNESCO, 1982) olarak tanımlanmaktadır. Miras kavramı, "tarihsel, toplumsal gelişme süreci içinde oluşturulan bütün maddi ve manevi değerler ile bunları oluşturmada, sonraki nesillere iletmeye kullanılan, insanın doğal ve toplumsal çevresine egemenliğinin ölçüsünü gösteren araçların bütünü, hars, ekin" şeklinde ifade edilmektedir (TDK, 2022). Kültür ve miras kavramlarının birleşiminden oluşan kültürel miras kavramı ise "insan türüne özgü bilgi, inanç ve

davranışlar bütünü ile bu bütünün bir parçası olan somut nesneler” şeklinde ifade edilmektedir (Çankaya, 2006). Kavramsal olarak belirgin sınırları olmayan kültürel miras; önceleri insanların arkeolojik, tarihsel ve kültürel geçmişinin somut izlerini ifade etmekte kullanılmış ve bu miras unsurları UNESCO tarafından 1972’de imzalanan “Doğal ve Kültürel Mirasın Korunması Sözleşmesi” ile koruma altına alınmaya çalışılmıştır. İlgili sözleşmenin, bir toplumun sadece somut unsurlarını koruma altına alması ve el sanatları, halk oyunları, ritüelleri, festivalleri gibi unsurlarını ifade eden somut olmayan kültürel miras (SOKÜM) unsurlarının bu koruma yaklaşımı dışında tutulması çeşitli tartışmalara yol açmıştır (Oğuz, 2018). Böylece kültürel miras ifadesi, toplumun somut miras unsurlarının yanı sıra somut olmayan kültürel zenginliklerini de içeren bir tanıma dönüşmüştür (Kozak vd., 2017). Bu kapsamda SOKÜM kavramı, “toplulukların, grupların ve kimi durumlarda bireylerin, kültürel miraslarının bir parçası olarak tanımladıkları uygulamalar, temsiller, anlatımlar, bilgiler, beceriler ve bunlara ilişkin araçlar, gereçler ve kültürel mekânlar” (UNESCO, 2003) olarak ifade edilmektedir.

Bir toplumun sahip olduğu somut ve somut olmayan kültürel miras değerleri, bir sonraki nesile aktararak (Çelepi, 2016) onu devralacak kişiler tarafından benimsendiği takdirde anlam kazanmaktadır. Sonraki nesiller tarafından bilinmeyen, anlaşılmayan, yaşanmayan ve yaşatılmayan somut ve somut olmayan kültürel miras değerleri ortadan kaybolma tehlikesiyle karşı karşıya kalmaktadır. Bu doğrultuda toplumların kültürel mirasını koruma ve yaşatmadaki en önemli rol, sahip olunan mirasın farkında ve bilincinde olmaktır (Akkuş vd., 2015). Bu nedenle, somut olmayan kültürel mirasın korunması, geliştirilmesi ve aktarılması konusunda taraf olan tüm paydaşların bilgi, farkındalık ve bilinç düzeylerinin geliştirilmesi oldukça önemli bir husustur.

Kültürel mirasın korunması, yaşatılması ve gelecek nesillere aktarılmasında (Selanik Ay & Kurtdere Fidan, 2013) bu paydaşlar arasında özellikle turist rehberleri ve geleceğin rehber adaylarına önemli görevler düşmektedir. Çünkü kültür olgusu, bireylerin gerek kendi toplumlarını tanımak ve anlamak gerekse farklı toplumların kültürel değerlerini keşfetmek amaçlı turizm motivasyonu haline gelmiştir (Genç, 2020). Bu motivasyon, farklı toplumlardaki bireylerin yaşam biçimleri, yeme-içme alışkanlıkları, giyim tarzları, gelenekleri, görenekları vb. unsurların merakını içermektedir. Bu bağlamda, turist rehberleri turistlerin bu meraklarının giderilmesinde onlara eşlik eden ve toplumların sahip oldukları kültürel değerleri en iyi şekilde tanıtan, kültürel değerlerin korunmasına katkıda bulunan ve ziyaret edilen ülkenin elçisi konumunda olan önemli paydaşlardır. Buradan hareketle, turizm rehberliği bölümü öğrencilerinin Türkiye’nin SOKÜM temsili listesinde yer alan değerleri hakkındaki bilgi ve deneyim düzeyleri ile SOKÜM değerlerine yönelik tutumlarının belirlenmesi önemli bir çalışma konusu olarak ortaya çıkmıştır. Alanyazında konu ile ilgili öğrencilerin tutum, algı, bilinç ve farkındalık düzeylerini belirlemek amacıyla yapılan çalışmalara (Gümüş & Adanalı, 2011; Yeşilbursa, 2011; Kılcan & Akbaba, 2013; Selanik Ay & Kurtdere Fidan, 2013; Yeşilbursa, 2013; Dönmez & Yeşilbursa, 2014; Akkuş vd., 2015; Demirbulat vd., 2015; Çelepi, 2016; Karaca Yılmaz vd., 2017; Yıldırım Saçılık & Toptaş, 2017; Güneş & Alagöz, 2018; Cihangir & Köksal, 2019; Halaç vd., 2019; Mancı, 2019; Gök, 2020; Kendir, 2020; Günden, 2021; Halaç vd., 2021) rastlanmaktadır. Bununla birlikte, turizm rehberliği bölümü öğrencilerinin SOKÜM değerleri hakkındaki bilgi ve deneyim düzeyleri ile SOKÜM değerlerine yönelik tutumlarının belirlenmesine yönelik çalışmaların (Bışkin & Adabalı, 2018; Köroğlu vd., 2018; Gürdoğan Bayır & Çengelci Köse, 2019; Sağ & Ünal, 2019; Sarı vd., 2020; Günden & Güneren, 2021) oldukça sınırlı sayıda olduğu tespit edilmiştir. Bu nedenle, çalışmanın alanyazındaki boşluğa katkı sağlayacağı düşünülmektedir.

1. Kavramsal Çerçeve

Yaşam şartlarının ve tüketim alışkanlıklarının değişmesi, bireyselleşmenin etkisi ile kolektif yapının, dolayısıyla kültürel birlikteliğin geride kalmaya başlaması, hayat seyrinin teknoloji odaklı evrilmesi gibi sebeplerle insan hayatındaki geleneksel yapı, kültürel doku ve kültürel mirasa yönelik duyarlılık unutulmaya başlanmıştır. Anıt, sit, milli park, tarihi yapı gibi unsurları içeren somut kültürel miras unsurları, doğru bir yaklaşım sergilendiği takdirde sonraki nesle kolayca aktarılabilir. Ancak gelenek ve görenekleri, festivalleri, toplumsal ilişkileri, ritüelleri, inanışları içeren SOKÜM, aktarımı insana bağlı olmasından dolayı daha hassas ve kaybolması halinde telafisi olmayan bir yapıya sahiptir. SOKÜM unsurlarının korunabilmesi ve aktarımının sağlanabilmesi için toplum tarafından tanınması, ayırt edilmesi ve sahiplenilmesi, koruma ve aktarmaya yönelik bilinçli bir yaklaşım sergilenmesi (Karadeniz, 2019) ve bu sorumluluğun öncelikle SOKÜM unsurunun üreticisi konumunda olan kendi halkı tarafından üstlenilmesi gerekmektedir. Çünkü birey ve toplum kendi kültürel değerlerinin farkında değilse ona karşı duyuşsal bir davranış da geliştiremez (Keçe, 2015). Bir topluluk kendi değerlerini yeterince tanımadığı ve sürdürülebilir bir kültür akışına katkısı bulunmadığı takdirde bu değerlerin uzun vadede yok olacağı gerçektir (Akkuş, 2020). SOKÜM unsurlarının sürdürülebilirliğinin sağlanması, aktarımının aslına uygun şekilde gerçekleştirilmesi ise toplumun bu konuya ilişkin aidiyet taşıması ve toplumda SOKÜM hassasiyeti ve farkındalığı uyandıracak olan eğitimin sunulması ile sağlanabilir (Güneş & Alagöz, 2018).

Somut Olmayan Kültürel Mirasın Korunması Sözleşmesi'nin 2. maddesinde yer alan "koruma" başlığı altında "...buna kimlik saptaması, belgeleme, araştırma, muhafaza, koruma, geliştirme, güçlendirme ve özellikle okul içi ya da okul dışı eğitim aracılığıyla kuşaktan kuşağa aktarma olduğu kadar, bu kültürel mirasın değişik yanlarının canlandırılması..." (UNESCO, 2003) ifadelerine yer verilmiştir. İlgili maddede yer alan "özellikle okul içi ya da okul dışı eğitim" ifadeleri ile SOKÜM'ün korunmasında eğitime verilen önem vurgulanmış ve kültürel mirasın korunması ve aktarımı konusunda toplum içerisindeki sosyal ilişkiler ve usta-çırak ilişkisi ile birebir olabileceği gibi resmi eğitim kurumları (Gürel & Çetin, 2019) ile de sağlanabileceği üzerinde durulmuştur. İlgili maddeyi içeren sözleşme metninin taraf ülkeler tarafından kabul edilmesi sayesinde bir ülkeye, ulusa veya topluma millî kimlik duygusu veren kültürel miras unsurlarının ve duyarlılığının korunması ve gelecek kuşaklara aktarılması düşüncesi, küresel bir uygulama olarak bütün eğitim sistemlerinde yerini aldığı da kabul edilmiştir (Oğuz, 2009).

Kültürel aktarımı sağlamak ve bu aktarım sırasında geçmiş ile gelecek arasında uyumlu bir geçiş temin etmek, gençlere yeni biçimler, yeni sezgiler ve yeni anlayışlar kazandırarak kültürün zenginleşmesini sağlamak ve uygarlığın gelişimi için elverişli ortamı oluşturmak açısından kültür odaklı eğitim önem taşımaktadır (Selçuk, 1999). Eğitimin koruma ve aktarım işlevi sayesinde kültürel miras unsurlarının korunması, aktarımı, gelişimi ve sürekliliği noktasında olumlu sonuçlar elde edilmekte (Shimray & Ramaiah, 2019), kültür aktarımı sırasında miras değerlerinin yitirilmesine ve küreselleşmenin etkisiyle kültürel değişmeye karşı bireysel görev ve sorumlulukların kazanılması (Pelit vd., 2018), sosyal yapının ve uyumun yaşatılarak geleneksel yaşam biçimlerinin sürdürülmesi sağlanmaktadır (Srivastava, 2015; Karadeniz, 2019). Bu nedenle SOKÜM'ün korunması ve aktarımı konusunda öncelikli olarak toplumun, özellikle yeni neslin bilgi düzeyinin artırılması, SOKÜM unsurlarının günlük hayatta uygulanır hale getirilmesi gerekmektedir. SOKÜM unsurlarının eğitim sürecine yayılmış, teorik olarak öğrenme ve pratik olarak deneyimleme imkânları ile birey-kültür ilişkisinin canlı tutulması ve toplumun tüm kesimlerinin ele alındığı eğitim politikalarının üretilmesi önem taşımaktadır (Külcü, 2015; Yılmaz vd., 2017; Mancı, 2019; Akkuş, 2020). Bu sayede koruma ve aktarma amacına dayalı SOKÜM eğitimi, kültürel miras değerlerine yönelik farkındalık sahibi

olması, bu değerleri benimsemesi, aidiyet duygusu edinmesi sayesinde kültürel mirasın korunması ve aktarılmasında olumlu sonuçlar doğuracaktır (Shankar & Swamy, 2013).

SOKÜM unsurlarının turizm çekiciliği olarak değerlendirilmesi, turizmin sürdürülebilirliği açısından büyük önem taşımaktadır. Turizmin kültürel miras üzerine etkileri incelendiğinde; kültürel mirasın tanıtımını artırmakta, ekonomik gelir ve istihdam olanakları sağlamakta, kırsal nüfusun bölgede faaliyet göstererek şehre göç etmesini engellemekte, fuar, festival gibi etkinlikler sayesinde bireylerin rekreasyonel faaliyetlere katılımını sağlamakta ve ülke imajına etkileri olmaktadır. Ancak bu olumlu etkilerinin yanı sıra plansız ve bilinçsiz yaklaşımlar sonucunda bir toplumun kimliğini ifade eden kültürel miras unsurlarının yozlaşmasına, aktarımı sağlanırken özünden uzaklaşmasına ve geleneksel dokunun yitirilerek popüleritenin öne çıkmasına, ticari beklentilerin artarak kültür unsurlarının yanlış şekilde tanıtılmasına yol açabilmektedir. Bu gibi olumsuz durumlar karşısında kültürel miras unsurlarının korunması ve sonraki nesle doğru şekilde aktarılması, turizm çekiciliği olarak değerlendirilirken zarar görmemesi için kültürel mirasa gerekli önemin verilmesi gerekmektedir (Uygur & Baykan, 2007). Bu noktada bir bölgenin/ülkenin tanıtımında önemli rol oynayan, bilgi aktarma görevi olan ve turist ile kültür arasındaki aracı rolü bulunan (Tekin, 2019) turist rehberlerine büyük sorumluluk düşmekte ve bu sorumluluğun yerine getirilebilmesi için gerekli eğitimlerin üzerinde durulması gerekmektedir. Bu sebeple, rehber adaylarının kendi kültürel miras unsurlarını tanıması, deneyimlemesi ve sahiplenmesi gerekmektedir. SOKÜM ve turizm ilişkisi doğrultusunda turizm eğitimi veren kurumlarda SOKÜM odaklı eğitimin doğru planlanması, farkındalık oluşturma, koruma, aktarma amaçlarına ulaşması hem toplumsal birliğin yeniden inşası açısından hem de bireylerin geleceğe doğru ilerlerken belirli bir birikim ile hareket etmesi, toplumsal kimlik duygusuna sahip olabilmesi açısından faydaları olacağı gibi SOKÜM sözleşmesine taraf olan Türkiye'nin bir sorumluluğunu daha yerine getirmesi açısından olumlu sonuçlanacaktır (Kutlu, 2009).

2. Yöntem

Bu çalışmanın amacı, turizm rehberliği bölümü öğrencilerinin Türkiye'nin SOKÜM temsili listesinde yer alan değerleri hakkındaki bilgi ve deneyim düzeyleri ile SOKÜM değerlerine yönelik tutumlarının belirlenmesidir. Çalışmada, nicel araştırma yöntemi kullanılmıştır. Çalışmanın evrenini Afyon Kocatepe Üniversitesi Turizm Rehberliği Bölümü öğrencileri oluşturmaktadır. İlgili bölümde aktif olarak eğitim gören 550 öğrenci bulunmakta olup çeşitli sebeplerle her öğrenciye ulaşılamayacağı için örneklem alma yoluna gidilmiştir. Bu kapsamda araştırmada kolayda örneklem yöntemi kullanılmıştır. Anket çalışması Aralık 2021-Ocak 2022 tarihleri arasında araştırmaya katılmaya gönüllü olan 245 kişi ile yüz yüze gerçekleştirilmiştir. Yanlış ve eksik doldurulan anketler çıkarılarak 226 anket elde edilmiş ve elde edilen veriler istatistikî paket programlar aracılığı ile analiz edilerek yorumlanmıştır.

Turizm rehberliği öğrencilerinin bilgi ve deneyim düzeyi ile tutumlarını ölçmeye yönelik hazırlanan anket formunun ilk kısmında katılımcıların kişisel bilgilerine yönelik sorular (8 adet) sorulmuştur. Anket formunun ikinci kısmında katılımcıların SOKÜM'e yönelik bilgi düzeyini, üçüncü kısmında ise SOKÜM'e yönelik deneyim düzeyini ölçmeye yönelik sorulara (20 adet) yer verilmiştir. Anket formunun son kısmında ise Gürel & Çetin (2019) tarafından geliştirilen tutum ölçeğine (23 madde) yer verilerek katılımcıların SOKÜM'e yönelik tutumları değerlendirilmeye çalışılmıştır.

3. Bulgular

Tablo 1’de katılımcıların bireysel özelliklerine ilişkin bilgiler sunulmuştur.

Tablo 1

Katılımcıların Bireysel Özelliklerine İlişkin Bulgular (n=226)

Değişkenler	Gruplar	f	%	Değişkenler	Gruplar	f	%
Cinsiyet	Kadın	131	58,0	Son Mezun Olunan Okul	Anadolu Lisesi	192	85,0
	Erkek	95	42,0		MTAL (Turizm ve Otelcilik)	4	1,8
Yaş	18 yaş ve altı	20	8,8		MTAL (Diğer meslek dalları)	14	6,2
	19-21	121	53,5		Diğer	16	7,1
	22-25	81	35,8		Hazırlık	10	4,4
	26 yaş ve üzeri	4	1,8	Sınıf	1.sınıf	54	23,9
	500 TL ve altı	27	11,9		2.sınıf	27	11,9
Gelir	501-750 TL	77	34,1		3.sınıf	43	19,0
	751-1000 TL	65	28,8		4.sınıf	92	40,7
	1001 TL ve üzeri	57	25,2		2900 TL ve altı	52	23,0
Turizm Sektöründe Çalışma Durumu	Evet	88	38,9	Aile Geliri	2901-5000 TL	82	36,3
	Hayır	138	61,1		5001-7000 TL	49	21,7
Turizm Sektöründe Staj Yapma Durumu	Evet	57	25,2		7001 TL ve üzeri	43	19,0
	Hayır	169	74,8				

Tablo 1’e göre katılımcıların %58’ini kadınlar, %42’sini ise erkekler oluşturmaktadır. Katılımcıların yaş aralıklarına bakıldığında çoğunluğu (%53,5) 19-21 yaş arasındaki bireylerin oluşturduğu anlaşılmaktadır. Katılımcıların gelir düzeyleri incelendiğinde ise çoğunluğun (%34,1) 501-750 TL, ailelerinin (%36,3) ise 2901-5000 TL gelire sahip olduğu görülmektedir. Ayrıca, araştırmaya katılan katılımcıların çoğunu turizm sektöründe çalışmayan bireyler oluşturmakla beraber turizmde staj yapmayan bireylerin sayısı da çoğunluktadır (%74,8). Katılımcıların eğitim durumlarına bakıldığında ise büyük çoğunluğun (%85) Anadolu Lisesi mezunu olduğu anlaşılmaktadır. Bunun yanı sıra, katılımcıların %40,7’si son sınıf öğrencisidir. Katılımcıların ilgi duyduğu SOKÜM unsurlarını belirlemek amacıyla açık uçlu soru yöneltilmiş ve ilgili soruya verilen yanıtlar Tablo 2’de sunulmuştur.

Tablo 2’ye göre herhangi bir SOKÜM değeri ile ilgilenmeyen katılımcı sayısı (%52,7) çoğunlukta olmakla birlikte en çok ebru sanatı ile ilgilenildiği (%25,2) görülmektedir. Ebru sanatını minyatür (%4,9) ve çini (%3,5) sanatları takip etmektedir. Ancak bu sanatlara yönelik ilginin ve deneyimin hangi düzeyde olduğu bilinmemektedir. Yanı sıra Türkiye’nin SOKÜM temsili listesinde ve il envanterlerinde yer almayan çizim/portre, grafiti gibi unsurların da SOKÜM unsuru olarak değerlendirilmesi, bu cevapları veren katılımcıların SOKÜM’e yönelik yeterli bilgi düzeyine sahip olmadığını göstermektedir.

Tablo 2

Katılımcıların İlgi Duydukları SOKÜM Değerine İlişkin Bulgular

Değişkenler	Gruplar	f	%
İlgi Duyulan SOKÜM Değeri	Ebru Sanatı	57	25,2
	Minyatür	11	4,9
	Çini	8	3,5
	Halk Oyunları/Folklor	7	3,1
	Hat	6	2,7
	Çizim/Portre/Resim	4	1,8
	Müzik	3	1,3
	Çömlekçilik	2	0,9
	Kil/Hamur	2	0,9
	Heykelcilik	2	0,9
	Dericilik	1	0,4
	Gösteri Sanatı	1	0,4
	Grafiti	1	0,4
	Maket Sanatı	1	0,4
	Yöresel Lezzetler	1	0,4
	Yok	119	52,7
	TOPLAM	226	100

Anket formunun ikinci kısmında katılımcıların, SOKÜM temsili listesinde yer alan unsurlara yönelik bilgi düzeylerini belirlemek amaçlanmış ve ilgili sorulara verilen yanıtlar Tablo 3'te sunulmuştur.

Tablo 3

Katılımcıların SOKÜM Değerine Yönelik Bilgi Düzeylerine İlişkin Bulgular

Türkiye'nin Somut Olmayan Kültürel Miras Değerleri (Bilgi Düzeyi)	Çok Düşük (%)	Düşük (%)	Orta (%)	Yüksek (%)	Çok Yüksek (%)	$\bar{x}$	SS
Meddahlık	47,3	19,9	25,2	4,9	2,7	1,96	1,08
Âşıklık Geleneği	44,7	21,7	23,9	7,5	2,2	2,01	1,09
Karagöz	10,6	15,9	32,7	23,5	17,3	3,21	1,21
İnce Ekmek Yapma ve Paylaşma Kültürü: Lavaş	21,2	13,7	24,3	20,8	19,9	3,04	1,41
Türk Kahvesi Kültürü ve Geleneği	6,2	6,6	15,9	28,3	42,9	3,95	1,19
Tören Keşkeği Geleneği	35,0	22,1	15,0	12,4	15,5	2,51	1,46
Ebru: Türk Kağıt Süsleme Sanatı	25,2	18,6	29,6	16,4	10,2	2,68	1,29
Geleneksel Çini Ustalığı	42,5	20,4	19,0	10,6	7,5	2,20	1,29
Minyatür Sanatı	38,9	24,8	20,4	9,3	6,6	2,20	1,24
Mevlevi Sema Töreni	46,0	20,8	18,1	8,8	6,2	2,08	1,25
Nevruz	24,8	15,9	27,9	17,3	14,2	2,80	1,36
Geleneksel Sohbet Toplantıları	36,3	23,5	23,5	23,5	6,2	2,27	1,23
Kırkpınar Yağlı Güreş Festivali	34,1	22,6	17,3	15,9	10,2	2,46	1,37
Alevi-Bektaşî Ritüeli Semah	57,5	17,7	13,7	5,8	5,3	1,84	1,18
Mesir Macunu Festivali	50,0	15,5	19,9	5,8	8,8	2,08	1,31
Bahar Kutlaması: Hıdırellez	21,7	15,9	25,2	19,5	17,7	2,96	1,39
Dede Korkut Mirası: Destan Kültürü, Halk Masalları ve Müzik	32,3	18,1	18,1	12,4	13,7	2,57	1,40
Islık Dili	67,3	12,8	11,1	4,4	4,4	1,66	1,12
Geleneksel Türk Okçuluğu	46,5	21,7	18,6	8,4	4,9	2,04	1,19
Geleneksel Zekâ ve Strateji Oyunu: Mangala	47,8	20,8	21,2	6,2	4,0	1,98	1,14

Tablo 3 incelendiğinde, katılımcıların “çok düşük” düzeyde bilgi sahibi oldukları SOKÜM değerinin “İslık Dili” ($\bar{x}=1,66$) olduğu anlaşılmaktadır. “İslık Dili”ni sırasıyla “Alevi-Bektaşî Ritüeli Semah” ($\bar{x}=1,84$), “Meddahlık” ($\bar{x}=1,96$), “Geleneksel Zekâ ve Strateji Oyunu: Mangala” ($\bar{x}=1,98$) takip etmektedir. Katılımcıların “çok yüksek” düzeyde bilgi sahibi oldukları SOKÜM değerinin ise “Türk Kahvesi Kültürü ve Geleneği” ($\bar{x}=3,95$) olduğu görülmektedir. “Türk Kahvesi Kültürü ve Geleneği”ni sırasıyla “Karagöz” ($\bar{x}=3,21$), “İnce Ekmek Yapma ve Paylaşma Kültürü: Lavaş” ($\bar{x}=3,04$), “Bahar Kutlaması: Hıdırellez” ($\bar{x}=2,96$), ve “Nevruz” ($\bar{x}=2,80$) takip etmektedir. Katılımcıların Türkiye’nin SOKÜM temsili listesinde yer alan unsurları deneyimleme düzeylerine ilişkin bulgular Tablo 4’te sunulmuştur.

Tablo 4

Katılımcıların SOKÜM Değerini Deneyimleme Düzeylerine İlişkin Bulgular

Türkiye’nin Somut Olmayan Kültürel Miras Değerleri (Deneyimleme Düzeyi)	Hiç İzlemedim	Nadiren İzlerim	Bazen İzlerim	Sık sık İzlerim	Her zaman İzlerim	$\bar{x}$	SS
Meddahlık	71,7	20,8	5,3	2,2	0	1,38	0,69
Âşıklık Geleneği	69,0	23,5	5,3	1,3	0,9	1,42	0,73
Karagöz	17,7	40,3	31,9	6,2	4,0	2,38	0,98
	Hiç Tüketmedim	Nadiren Tüketirim	Bazen Tüketirim	Sık Sık Tüketirim	Her Zaman Tüketirim	$\bar{x}$	SS
İnce Ekmek Yapma ve Paylaşma Kültürü: Lavaş	21,7	11,1	28,3	22,1	16,8	3,01	1,37
Türk Kahvesi Kültürü ve Geleneği	8,8	9,7	15,5	23,9	42,0	3,81	1,31
Tören Keşkeği Geleneği	43,8	19,9	17,3	8,8	10,2	2,22	1,36
	Hiç İlgilenmedim	Nadiren İlgilenirim	Bazen İlgilenirim	Sık Sık İlgilenirim	Her zaman İlgilenirim	$\bar{x}$	SS
Ebru: Türk Kâğıt Süsleme Sanatı	40,3	32,3	19,9	5,3	2,2	1,97	1,01
Geleneksel Çini Ustalığı	71,7	16,8	8,0	2,7	0,9	1,44	0,82
Minyatür Sanatı	63,7	22,1	8,8	3,5	1,8	1,58	0,92
	Hiç Katılmadım	Nadiren Katılırım	Bazen Katılırım	Sık sık Katılırım	Her Zaman Katılırım	$\bar{x}$	SS
Mevlevî Sema Töreni	72,6	19,0	5,3	1,8	1,3	1,40	0,78
Nevruz	41,6	21,2	23,5	7,1	6,6	2,16	1,23
Geleneksel Sohbet Toplantıları	64,6	17,3	9,7	4,9	3,5	1,65	1,07
Kırkpınar Yağlı Güreş Festivali	68,1	16,8	7,5	3,5	4,0	1,58	1,04
Alevi-Bektaşî Ritüeli Semah	81,9	9,3	4,4	1,8	2,7	1,34	0,86
Mesir Macunu Festivali	70,8	14,2	7,1	4,4	3,5	1,56	1,04
Bahar Kutlaması: Hıdırellez	35,8	23,0	22,6	7,5	11,1	2,35	1,33
Dede Korkut Mirası: Destan Kültürü, Halk Masalları ve Müzik	57,1	19,5	14,6	3,1	5,8	1,81	1,15

Tablo 4

Katılımcıların SOKÜM Değerini Deneyimleme Düzeylerine İlişkin Bulgular (Devamı)

	Hiç Deneyimlemedim	Nadiren Deneyimlerim	Bazen Deneyimlerim	Sık Sık Deneyimlerim	Her Zaman Deneyimlerim	$\bar{x}$	SS
Islık Dili	83,6	8,4	4,9	0,9	2,2	1,30	0,79
Geleneksel Türk Okçuluğu	74,8	13,7	8,4	1,8	1,3	1,41	0,82
Geleneksel Zekâ ve Strateji Oyunu: Mangala	66,4	15,0	12,4	2,7	3,5	1,62	1,04

Tablo 4 incelendiğinde, katılımcıların en yüksek “hiç izlemedim” yanıtını verdikleri gösteri sanatının “Meddahlık” ($\bar{x}=1,38$) olduğu tespit edilmiştir. Katılımcıların en yüksek “her zaman izlerim” yanıtını verdikleri gösteri sanatının ise “Karagöz” ($\bar{x}=2,38$) olduğu anlaşılmaktadır. Yeme-içme kültürü bağlamında katılımcıların en yüksek “hiç tüketmedim” yanıtını verdikleri yeme-içme geleneğinin “Tören Keşkeği Geleneği” ($\bar{x}=2,22$), en yüksek “her zaman tüketirim” yanıtını verdikleri yeme-içme geleneğinin ise “Türk Kahvesi Kültürü ve Geleneği” ($\bar{x}=3,81$) olduğu görülmektedir. Geleneksel el sanatları kategorisinde katılımcıların en yüksek “hiç ilgilenmedim” yanıtını verdikleri el sanatları geleneğinin “Geleneksel Çini Ustalığı” ($\bar{x}=1,44$) olduğu, en yüksek “her zaman ilgilenirim” yanıtını verdikleri geleneksel el sanatının ise “Ebru: Türk Kâğıt Süsleme Sanatı” ($\bar{x}=1,97$) olduğu tespit edilmiştir. Tabloda festivaller, ritüeller ve törenler kapsamında ise katılımcıların en yüksek “hiç katılmadım” yanıtını verdikleri festival, ritüel ve törenin “Alevi-Bektaşî Ritüeli Semah” ($\bar{x}=1,34$) olduğu, en yüksek “her zaman katılırım” yanıtını verdikleri festival, ritüel ve törenin ise “Bahar Kutlaması: Hıdırellez” ($\bar{x}=2,35$) olduğu anlaşılmaktadır. Katılımcıların diğer SOKÜM unsurlarını deneyimleme düzeylerine verdikleri yanıtlar incelendiğinde, en yüksek “hiç deneyimlemedim” yanıtını verdikleri SOKÜM unsurunun “Islık Dili” ($\bar{x}=1,30$) olduğu, en yüksek “her zaman deneyimlerim” yanıtını verdikleri SOKÜM unsurunun ise “Geleneksel Zekâ ve Strateji Oyunu: Mangala” ($\bar{x}=1,62$) olduğu görülmektedir. Katılımcıların SOKÜM değerine yönelik tutumlarına ait bulgular Tablo 5’te sunulmuştur.

Tablo 5

Katılımcıların SOKÜM Değerine Yönelik Tutumlarına İlişkin Bulgular

Somut Olmayan Kültürel Miras Tutum Ölçeği	Hiç Katılmıyorum	Az Katılmıyorum	Orta Düzeyde Katılmıyorum	Çok Katılmıyorum	Tamamen Katılmıyorum	$\bar{x}$	SS
Geleneksel çocuk oyunlarının (saklambaç, çelik çomak, topaç, birdirbir vb.) yaşatılmasının gerekli olduğuna inanırım.	0,9	7,1	10,2	20,4	61,5	4,35	0,98
Dini bayramlarımızın kutlanmasının gerekli olduğuna inanırım.	7,1	5,3	11,5	22,6	53,5	4,10	1,22
Dini bayramların (Ramazan ve Kurban Bayramı) sosyal ilişkileri güçlendirdiğini düşünürüm.	5,8	4,4	11,1	23,0	55,8	4,19	1,15
Türk kahvesi geleneğinin Türk misafirperverliğinde önemli bir yeri olduğunu düşünürüm.	1,3	3,5	6,6	18,1	70,4	4,53	0,87
Festivallerin (mesir macunu, yayla şenlikleri, çilek festivali vb.) Türk kültürünün önemli bir parçası olduğuna inanırım.	1,8	5,3	22,6	23,9	46,5	4,08	1,03
Yöremizde oynanan Türk Halk Oyunlarını oynarım.	26,5	19,0	19,0	15,0	20,4	2,84	1,48
Halk Oyunlarını (horon, zeybek, halay vb.) izlemekten zevk alırım.	11,1	11,1	15,5	19,9	42,5	3,72	1,39
Türk el sanatları ile ilgili (hat, ebru, nazar boncuğu vb.) düzenlenen kurslara katılmak isterim.	23,5	20,8	16,8	18,1	20,8	2,92	1,47
Geleneksel Türk giyim kuşamı (kaftan, yazma, bindallı, şalvar vb.) ilgimi çeker.	24,8	22,6	17,7	15,0	19,9	2,83	1,46
Çevremde Türk gösteri sanatları (Karagöz, Kukla vb.) ilgili etkinlik olunca katılırım.	25,2	24,3	29,2	11,5	9,7	2,56	1,25
Yaşlılar, geçmişleri hakkında konuşunca onları dinlemeyi severim.	8,0	11,5	18,6	23,9	38,1	3,73	1,29
Geçmiş yaşantıları ile ilgili konuşan yaşlıları dinlemek sıkıcıdır.	4,4	9,3	14,6	18,6	18,6	1,93	1,20
Türk lokumu, Türk damak zevkinin en önemli unsurlarından biridir.	1,8	8,4	18,6	26,5	44,7	4,04	1,06
Daha önce gitmediğim bir yere gittiğimde oranın kültürel özelliklerini öğrenmek isterim.	0	4,0	13,3	20,8	61,9	4,41	0,87
Türk halk kültüründe komşuluk ilişkilerinin önemli bir yere sahip olduğunu düşünürüm.	1,8	3,5	12,4	27,9	54,4	4,30	0,94
Türk Halk müziği, Türk kültürünün özelliklerini yansıtır.	0,9	6,2	16,4	26,1	50,4	4,19	0,98
Nasrettin Hoca fıkralarını dinlemek benim için eğlencelidir.	8,4	7,1	24,8	21,7	38,1	3,74	1,27
Türk halk müziği, Türk kültürü için önemlidir.	1,3	3,5	20,4	23,5	51,3	4,20	0,97
Türk masallarını (Keloğlan, Kırk Haramiler vb.) dinlemeyi severim.	5,8	9,3	19,5	23,0	42,5	3,87	1,22
Yaşlıların iklim ve mevsimlere yönelik yaptığı tahmin ve eski hesaplar ilgilimi çeker.	9,3	11,5	18,6	23,5	37,2	3,68	1,33
Mevsimlerle ilgili yapılan eski hesapları bilirim.	33,6	22,1	23,0	11,1	10,2	2,42	1,32
12 Hayvanlı Türk Takvimini öğrenmek isterim.	24,3	13,3	22,6	15,9	23,9	3,02	1,49
Çoban Bayramları (koç katımı, koyun yüzdürme vb.) Türk kültürü için bir zenginliktir.	14,2	19,5	29,6	12,8	23,9	4,06	1,20

Tablo 5'e göre katılımcıların en yüksek katılım gösterdikleri ifadenin "Türk kahvesi geleneğinin Türk misafirperverliğinde önemli bir yeri olduğunu düşünürüm." ($\bar{x}=4,53$) ifadesi olduğu anlaşılmaktadır. Katılımcıların düşük katılım gösterdikleri ifadenin ise "Geçmiş yaşantıları ile ilgili konuşan yaşlıları dinlemek sıkıcıdır." ($\bar{x}=1,93$) ifadesi olduğu görülmektedir. Ancak, ifadeye verilen yanıtlar tersten kodlandığında ilgili ifade için ortalamanın 3,07 olduğuna dikkat edilmelidir. Katılımcıların SOKÜM değerlerine yönelik bilgi, deneyim düzeyi ve tutumları ile cinsiyetlerinin karşılaştırılmasına yönelik bulgular Tablo 6'da sunulmuştur.

Tablo 6

Katılımcıların SOKÜM Değerlerine Yönelik Bilgi, Deneyim Düzeyi ve Tutumları ile Cinsiyetlerinin Karşılaştırılmasına Yönelik t-testi

Değişkenler	Cinsiyet	n	$\bar{x}$	SS	t	p
Bilgi Düzeyi	Kadın	131	2,43	0,72	0,148	0,883
	Erkek	95	2,41	0,86		
Deneyimleme Düzeyi	Kadın	131	1,90	0,46	1,419	0,157
	Erkek	95	1,81	0,52		
Tutum	Kadın	131	3,67	0,61	2,030	0,044*
	Erkek	95	3,49	0,70		

*: $p<0,05$

Tablo 6'ya göre katılımcıların SOKÜM değerlerine yönelik bilgi ve deneyimleme düzeylerinde cinsiyetlerine göre anlamlı bir farklılığın olmadığı ($p>0,05$), tutumlarında ise ($p=0,044$; $p<0,05$) cinsiyetlerine göre anlamlı bir farklılığın olduğu tespit edilmiştir. Bu kapsamda, tutum ölçeğine verilen yanıtlar incelendiğinde kadın katılımcıların ($\bar{x}=3,67$) SOKÜM değerlerine yönelik tutumlarının, erkek katılımcılardan ($\bar{x}=3,49$) daha yüksek olduğu anlaşılmaktadır. Katılımcıların SOKÜM değerlerine yönelik bilgi, deneyim düzeyi ve tutumları ile yaşlarının karşılaştırılmasına yönelik bulgular Tablo 7'de sunulmuştur.

Değişkenler	Yaş	n	$\bar{x}$	SS	f	p
Bilgi Düzeyi	18 ve altı	20	2,25	0,66	0,818	0,485
	19-21	121	2,38	0,76		
	22-25	81	2,52	0,83		
	26 ve üzeri	4	2,47	1,01		
Deneyimleme Düzeyi	18 ve altı	20	1,74	0,38	0,508	0,677
	19-21	121	1,88	0,48		
	22-25	81	1,88	0,51		
	26 ve üzeri	4	1,88	0,56		
Tutum	18 ve altı	20	3,59	0,69	0,294	0,830
	19-21	121	3,67	0,69		
	22-25	81	3,72	0,68		
	26 ve üzeri	4	3,89	0,84		

Tablo 7'ye göre katılımcıların SOKÜM değerlerine yönelik bilgi, deneyim düzeyleri ve tutumları ile yaşları arasında anlamlı bir farklılık tespit edilememiştir ($p>0,05$). Katılımcıların SOKÜM değerlerine yönelik bilgi, deneyim düzeyi ve tutumları ile sınıflarının karşılaştırılmasına yönelik bulgular Tablo 8'de sunulmuştur.

Tablo 8 incelendiğinde, katılımcıların SOKÜM değerlerine yönelik bilgi düzeyi ($p=0,001$; $p<0,05$), deneyim düzeyi ($p=0,001$; $p<0,05$) ve tutumları ($p=0,003$; $p<0,05$) ile sınıfları arasında anlamlı farklılıkların olduğu tespit edilmiştir. Bu kapsamda, 3. ve 4. sınıftaki katılımcıların SOKÜM değerlerine yönelik bilgi düzeyleri 1. ve 2. sınıftaki katılımcılara göre daha yüksektir. Bunu yanı sıra 3. ve 4. sınıftaki katılımcıların SOKÜM değerlerini deneyimleme düzeylerinin 1. sınıftaki katılımcılara göre daha yüksek olduğu tespit edilmiştir. Benzer şekilde, 3. ve 4. sınıftaki

katılımcıların SOKÜM değerlerine yönelik tutumları 1. sınıftaki katılımcılara göre daha yüksek çıkmıştır.

Tablo 8

Katılımcıların SOKÜM Değerlerine Yönelik Bilgi, Deneyim Düzeyi ve Tutumları ile Sınıflarının Karşılaştırılmasına Yönelik One-Way Anova Testi

Değişkenler	Sınıf	n	$\bar{x}$	SS	f	p	Farklılık Yönü (Tukey)
Bilgi Düzeyi	Hazırlık	10	2,26	0,74	5,030	0,001*	
	1	54	2,13	0,77			<3, 4
	2	27	2,13	0,68			<4
	3	43	2,59	0,72			>1
	4	92	2,63	0,79			>1, 2
Deneyimleme Düzeyi	Hazırlık	10	1,74	0,39	4,711	0,001*	
	1	54	1,67	0,43			<3, 4
	2	27	1,75	0,36			
	3	43	2,00	0,56			>1
	4	92	1,96	0,49			>1
Tutum	Hazırlık	10	3,37	0,28	4,093	0,003*	
	1	54	3,42	0,78			<3, 4
	2	27	3,78	0,69			
	3	43	3,90	0,63			>1
	4	92	3,75	0,64			>1

*: p<0,05

Katılımcıların SOKÜM değerlerine yönelik bilgi, deneyim düzeyi ve tutumları ile mezun oldukları okulun karşılaştırılmasına yönelik bulgular Tablo 9’da sunulmuştur.

Tablo 9

Katılımcıların SOKÜM Değerlerine Yönelik Bilgi, Deneyim Düzeyi ve Tutumları ile Mezun Oldukları Okulun Karşılaştırılmasına Yönelik One-Way Anova Testi

Değişkenler	Mezun Olunan Okul	n	$\bar{x}$	SS	f	p	Farklılık Yönü (Tukey)
Bilgi Düzeyi	Anadolu Lisesi	192	2,44	0,78	0,633	0,594	
	MTAL (Turizm ve Otelcilik)	4	2,78	0,99			
	MTAL (Diğer meslek dalları)	14	2,29	0,89			
	Diğer	16	2,28	0,78			
Deneyimleme Düzeyi	Anadolu Lisesi	192	1,89	0,49	1,019	0,385	
	MTAL (Turizm ve Otelcilik)	4	1,80	0,61			
	MTAL (Diğer meslek dalları)	14	1,71	0,48			
	Diğer	16	1,75	0,43			
Tutum	Anadolu Lisesi	192	3,74	0,67	2,710	0,046*	>c
	MTAL (Turizm ve Otelcilik)	4	3,59	0,90			
	MTAL (Diğer meslek dalları)	14	3,26	0,77			<a
	Diğer	16	3,48	0,70			

*: p<0,05; a: Anadolu Lisesi; b: MTAL (Turizm ve Otelcilik); c: MTAL (Diğer meslek dalları); d: Diğer

Tablo 9'a göre katılımcıların SOKÜM değerlerine yönelik bilgi ve deneyim düzeyleri ile mezun oldukları okul arasında anlamlı farklılığın olmadığı ($p>0,05$), tutumları ile ($p=0,046$; $p<0,05$) mezun oldukları okul arasında anlamlı farklılığın olduğu tespit edilmiştir. Bu bağlamda, Anadolu Lisesi'nde okuyanların ($\bar{x}=3,74$) SOKÜM değerlerine yönelik tutumlarının, MTAL'de (Diğer meslek dalları) okuyanlara göre daha yüksek olduğu görülmektedir. Katılımcıların SOKÜM değerlerine yönelik bilgi, deneyim düzeyi ve tutumları ile turizm sektöründe çalışma durumlarının karşılaştırılmasına yönelik bulgular Tablo 10'da sunulmuştur.

Tablo 10

Katılımcıların SOKÜM Değerlerine Yönelik Bilgi, Deneyim Düzeyi ve Tutumları ile Turizm Sektöründe Çalışma Durumlarının Karşılaştırılmasına Yönelik t-testi

Değişkenler	Turizm Sektöründe Çalışma Durumu	n	$\bar{x}$	SS	t	p
Bilgi Düzeyi	Evet	88	2,65	0,74	3,546	0,000*
	Hayır	138	2,28	0,78		
Deneyimleme Düzeyi	Evet	88	2,06	0,54	4,889	0,000*
	Hayır	138	1,75	0,41		
Tutum	Evet	88	3,70	0,68	1,918	0,056
	Hayır	138	3,53	0,63		

*: $p<0,05$

Tablo 10 incelendiğinde, katılımcıların SOKÜM değerlerine yönelik tutumları ile turizm sektöründe çalışma durumları arasında anlamlı bir farklılığın olmadığı ($p>0,05$), SOKÜM değerlerine yönelik bilgi düzeyleri ($p=0,000$; $p<0,05$) ve SOKÜM değerlerini deneyimleme düzeyleri ($p=0,000$; $p<0,05$) ile turizm sektöründe çalışma durumları arasında anlamlı farklılıkların olduğu tespit edilmiştir. Bu kapsamda, turizm sektöründe çalışanların ($\bar{x}=2,65$) SOKÜM değerlerine yönelik bilgi düzeylerinin, turizm sektöründe çalışmayanlara göre daha yüksek olduğu anlaşılmaktadır. Benzer şekilde, turizm sektöründe çalışanların ($\bar{x}=2,06$) SOKÜM değerlerini deneyimleme düzeyleri, turizm sektöründe çalışmayanlara göre daha yüksektir. Katılımcıların SOKÜM değerlerine yönelik bilgi, deneyim düzeyi ve tutumları ile gelirlerinin karşılaştırılmasına yönelik bulgular Tablo 11'de sunulmuştur.

Tablo 11

Katılımcıların SOKÜM Değerlerine Yönelik Bilgi, Deneyim Düzeyi ve Tutumları ile Gelir Düzeylerinin Karşılaştırılmasına Yönelik One-Way Anova Testi

Değişkenler	Gelir Düzeyi	n	$\bar{x}$	SS	f	p
Bilgi Düzeyi	500 TL ve altı	27	2,32	0,78	1,298	0,276
	501-750 TL	77	2,40	0,72		
	751-1000 TL	65	2,57	0,78		
	1001 TL ve üzeri	57	2,32	0,86		
Deneyimleme Düzeyi	500 TL ve altı	27	1,83	0,38	0,081	0,971
	501-750 TL	77	1,87	0,47		
	751-1000 TL	65	1,88	0,47		
	1001 TL ve üzeri	57	1,86	0,59		
Tutum	500 TL ve altı	27	3,78	0,49	2,077	0,104
	501-750 TL	77	3,81	0,67		
	751-1000 TL	65	3,63	0,69		
	1001 TL ve üzeri	57	3,54	0,78		

Tablo 11'e göre katılımcıların SOKÜM değerlerine yönelik bilgi, deneyim düzeyleri ve tutumları ile gelir düzeyleri arasında anlamlı bir farklılık tespit edilememiştir ($p>0,05$). Katılımcıların SOKÜM değerlerine yönelik bilgi, deneyim düzeyi ve tutumları ile aile gelir düzeyinin karşılaştırılmasına yönelik bulgular Tablo 12'de sunulmuştur.

Tablo 12

Katılımcıların SOKÜM Değerlerine Yönelik Bilgi, Deneyim Düzeyi ve Tutumları ile Aile Gelir Düzeylerinin Karşılaştırılmasına Yönelik One-Way Anova Testi

Değişkenler	Aile Gelir Düzeyi	n	$\bar{x}$	SS	f	p
Bilgi Düzeyi	2900 TL ve altı	52	2,30	0,72	2,595	0,053
	2901-5000 TL	82	2,58	0,78		
	5001-7000 TL	49	2,23	0,70		
	7001 TL ve üzeri	43	2,48	0,90		
Deneyimleme Düzeyi	2900 TL ve altı	52	1,81	0,43	1,439	0,232
	2901-5000 TL	82	1,94	0,50		
	5001-7000 TL	49	1,78	0,41		
	7001 TL ve üzeri	43	1,90	0,58		
Tutum	2900 TL ve altı	52	3,71	0,67	1,409	0,241
	2901-5000 TL	82	3,79	0,67		
	5001-7000 TL	49	3,61	0,74		
	7001 TL ve üzeri	43	3,55	0,68		

Tablo 12 incelendiğinde katılımcıların SOKÜM değerlerine yönelik bilgi ve deneyim düzeyleri ve tutumları ile gelir düzeyleri arasında anlamlı bir farklılığın olmadığı tespit edilmiştir ($p>0,05$). Katılımcıların SOKÜM değerlerine yönelik bilgi, deneyim düzeyi ve tutumları ile turizm sektöründe staj yapma durumlarının karşılaştırılmasına yönelik bulgular Tablo 13'te sunulmuştur.

Tablo 13

Katılımcıların SOKÜM Değerlerine Yönelik Bilgi, Deneyim Düzeyi ve Tutumları ile Turizm Sektöründe Staj Yapma Durumlarının Karşılaştırılmasına Yönelik t-testi

Değişkenler	Turizm Sektöründe Staj Yapma Durumu	n	$\bar{x}$	SS	t	p
Bilgi Düzeyi	Evet	57	2,60	0,73	2,015	0,045*
	Hayır	169	2,36	0,79		
Deneyimleme Düzeyi	Evet	57	2,02	0,45	2,837	0,005*
	Hayır	169	1,82	0,49		
Tutum	Evet	57	3,80	0,64	1,399	0,163
	Hayır	169	3,65	0,71		

*: $p<0,05$

Tablo 13 incelendiğinde, katılımcıların SOKÜM değerlerine yönelik tutumları ile turizm sektöründe çalışma durumları arasında anlamlı bir farklılığın olmadığı ($p>0,05$), SOKÜM değerlerine yönelik bilgi düzeyleri ($p=0,045$; $p<0,05$) ve SOKÜM değerlerini deneyimleme düzeyleri ($p=0,005$; $p<0,05$) ile turizm sektöründe staj yapma durumları arasında anlamlı farklılıkların olduğu tespit edilmiştir. Bu kapsamda, turizm sektöründe staj yapanların ($\bar{x}=2,60$) SOKÜM değerlerine yönelik bilgi düzeylerinin, turizm sektöründe staj yapmayanlara göre daha yüksek olduğu anlaşılmaktadır. Benzer şekilde, turizm sektöründe staj yapanların ($\bar{x}=2,02$) SOKÜM değerlerini deneyimleme düzeyleri, turizm sektöründe staj yapmayanlara göre daha yüksektir.

Sonuç ve Öneriler

SOKÜM sözleşmesinin 2. ve 4. maddelerinde SOKÜM'e yönelik gerekli eğitimlerin sunulması, bu konuda farkındalığın ve duyarlılığın sağlanması ile ilgili ifadeler yer verilmiş, taraf ülkelere bu konularda sorumluluklar yüklenmiştir (Yalçınkaya, 2015; Akyol, 2016). Bu eğitimlerin sağlanması adına örgün eğitim kurumlarına da önemli görevler düşmekle birlikte özellikle SOKÜM ile doğrudan ilişki içerisinde bulunan turizm alanında verilecek eğitim konusunda da konuya hassasiyetle yaklaşılması gerekmektedir. Bu doğrultuda turizm rehberliği öğrencilerinin SOKÜM'e yönelik bilgi, deneyim ve tutum düzeylerinin incelenmesi, elde edilen sonuçlar doğrultusunda eksikliklerin belirlenmesi ve bu eksikliklerin giderilmesine yönelik müfredat düzenlemesi, öğrencilerin bilgi ve deneyim düzeylerini artıracak çeşitli çalışmaların yapılması gerekli görülmektedir.

Bu araştırmada Afyon Kocatepe Üniversitesi Turizm Rehberliği Bölümü öğrencilerinin SOKÜM temsili listesinde yer alan unsurlara yönelik bilgi ve deneyim düzeyi ile SOKÜM'e yönelik tutumları anket yöntemi ile belirlenmeye çalışılmış ve 226 kişiden veri toplanmıştır. Elde edilen sonuçlar incelendiğinde turizm rehberliği öğrencilerinin SOKÜM temsili listesinde yer alan unsurlar arasında “Türk Kahvesi Kültürü ve Geleneği”, “Karagöz” ve “İnce Ekmek Yapma ve Paylaşma Kültürü” ile ilgili bilgi düzeylerinin diğer unsurlara göre daha yüksek olduğu; ancak genel itibarıyla bilgi düzeylerinin orta düzeyde seyrettiği görülmektedir. Buna karşılık “İslık Dili”, “Alevi-Bektaşî Ritüeli: Semah” ve “Meddahlık”a yönelik bilgi düzeylerinin diğer unsurlara göre daha düşük olduğu görülmüştür.

Turizm rehberliği öğrencilerinin SOKÜM unsurlarını deneyimleme düzeyine bakıldığında bilgi düzeyi ile benzer şekilde sonuçlar elde edilmiş olup “Türk Kahvesi Kültürü ve Geleneği” ve “İnce Ekmek Yapma ve Paylaşma Kültürü” unsurlarının deneyimlenme düzeyinin daha yüksek olduğu, ancak genel ortalamanın yine de düşük kaldığı, en düşük ortalamaların ise “Alevi-Bektaşî Ritüeli: Semah”, “Meddahlık”, “Mevlevî Sema Töreni” ve “Âşıklık Geleneği”ne yönelik olduğu görülmüştür. Bişkin ve Adabalı (2018) tarafından turizm fakültesi öğrencilerinin Türkiye'nin sahip olduğu somut ve somut olmayan miras değerleri hakkındaki bilgi düzeyi ve deneyimlerini ortaya çıkarmak amacıyla yapılan çalışma sonucunda, öğrencilerin somut olmayan kültürel miras değerleri hakkındaki bilgi düzeylerinin somut kültürel miras değerleri hakkındaki bilgi düzeylerine oranla daha yüksek olduğu, turizm fakültesinin farklı bölümlerinde öğrenim gören öğrencilerin somut kültürel miras değerleri hakkında farklı bilgi düzeylerine sahip oldukları ve öğrencilerin UNESCO Kültür Mirası Listesi'nde bulunan yerleri ziyaret sayıları arttıkça, bilgi düzeylerinin de arttığı tespit edilmiştir. Öte yandan alanyazında, öğrencilerin SOKÜM unsurlarına yönelik bilgi, deneyim, tutum ve farkındalıklarının düşük olduğunu ortaya koyan çalışma sonuçları da mevcuttur. Bu kapsamda, Yılmaz vd.'nin (2017) öğrencilere yönelik yaptıkları çalışmada, bilgi ve deneyim düzeyi ortalamalarının düşük olduğu ve bunun gerekçesi olarak katılımcılar arasında “20'li yaşlardayız, kimsenin gündeminde ne tarihimiz ne kültürümüz var” dediği, bir diğer katılımcının ise SOKÜM ile ilgili yeterli çevrenin olmadığı ile ilgili ifadeler yer verdiği görülmüştür. Bu sonuçları destekler nitelikteki bir başka çalışma ise Sağ ve Ünal (2019) tarafından yapılmıştır. Çalışmadan elde edilen sonuçlar, öğrencilerin somut olmayan kültürel mirasa ilişkin farkındalık düzeylerinin sınırlı olduğu, geleneksel çocuk oyunları dışında öğrencilerin neredeyse tamamının somut olmayan kültürel mirasa ilişkin farkındalıklarının bulunmadığı ortaya koymuştur. Benzer şekilde, Akkuş (2020) tarafından Türk dünyası öğrencilerine yönelik yapılan karşılaştırmalı çalışma sonucunda, öğrencilerin SOKÜM unsurlarına yönelik bilgi ve deneyim düzeylerinin genel itibarıyla düşük olduğu sonucuna ulaşılmış ve bu durum her SOKÜM unsurunun kendine özgü coğrafyada ve üretim mekânında icra ediliyor olması ve bu nedenle öğrencilerin her unsura erişiminin mümkün olmaması ile ilişkilendirilmiştir.

Ayrıca, öğrencilerin üniversite öncesi yaşantılarında SOKÜM ile ilgili bilgi ve deneyim düzeylerini artıracak bir çevre ve aktivite noktasında eksik kalabildiği düşünülebilir. Ancak bireylerin akademik ve mesleki açıdan gelişimlerine katkı sağlaması beklenen üniversite eğitimi, bu eksikliğin giderilmesi ve SOKÜM unsurların bilinirliğinin artırılması açısından önem taşımaktadır. Bu kapsamda bilgi ve deneyim düzeylerinin sınıflara göre değişimi incelendiğinde üçüncü ve dördüncü sınıf öğrencilerinin bilgi ve deneyim düzeyleri ile SOKÜM tutumlarının daha yüksek olduğu ancak bu farklılığın oldukça düşük düzeyde olduğu görülmektedir. Bu sonuç ise üniversite ve öğrenci tarafından olmak üzere iki şekilde değerlendirilebilir. Gençlerin geleceğini inşa etmesi, değişen yaşam şartlarına ve teknolojiye uyum sağlaması, yenilikçi fikirler edinmesi ve özgüvenini geliştirmesi gibi bireyin olgunlaşması ve içinde bulunduğu toplumu kalkındıracak bir yaşam şeklini benimseyeceği bir anlayış kazandırması beklenen üniversitelerin (Çağırkan vd., 2021), kültürel miras farkındalığının ve aidiyetinin sağlanması, aktarımın gerçekleştirilmesi için de gençlere sorumluluk aşılması gerekmektedir. Bölüm müfredatının SOKÜM unsurlarını kapsayacak şekilde hazırlanması, müfredatın teorik bilgilerin yanı sıra bölgede var olan SOKÜM unsurlarını yerinde görmeye, deneyimlemeye yönelik bir içeriğe ve uygulama alanına sahip olması, SOKÜM unsurlarının üreticisi konumundaki sanatçı ve zanaatkarlar ile tanışarak unsurun üretim aşamalarına tanık olması önem taşımaktadır. Öğrencinin SOKÜM unsurlarını kendi üretim mekânında ve toplumsal bağlamında yaşayarak öğrenmesi sayesinde deneyim odaklı bilginin ve farkındalığının kalıcılığı sağlanmış olacaktır (Gürel & Çetin, 2020). Diğer açıdan ise öğrencilerin, sahip olduğu kültürel mirası kabullenmesi ve bireysel olarak bu unsurları araştırması, öğrenmesi, deneyimlemesi gerek akademik ve mesleki eğitiminin bir parçası, gerekse toplumsal bir sorumluluk olarak görmesi, bu eksikliklerin giderilmesi açısından gereklidir.

Turizm rehberliği öğrencilerinin mezun oldukları lise, turizm sektöründe çalışma deneyimi ve staj yapma durumuna göre bilgi ve deneyim düzeylerinin değişkenlik gösterdiği elde edilen diğer sonuçlar arasındadır. Anadolu lisesinden mezun olan turizm rehberliği öğrencilerinin SOKÜM unsurlarına yönelik bilgi ve deneyim düzeylerinin daha yüksek olduğu görülmekle birlikte turizm sektöründe staj yapan ve iş tecrübesi bulunan öğrencilerin de bilgi ve deneyim düzeyi yüksek çıkmıştır. SOKÜM ile doğrudan ilişki içerisinde olan turizm alanında kazanılan iş ve staj deneyimi sırasında öğrencilerin SOKÜM kavramı ve unsurları ile karşılaşması olağan bir durumdur. Bu sonuç, uygulamalı eğitimin turizm rehberliği öğrencilerinin SOKÜM'e yönelik bilgi ve deneyim düzeylerini artırmak açısından önemini ortaya koymaktadır.

Araştırmanın son kısmında turizm rehberliği öğrencilerinin SOKÜM'e yönelik tutumları incelenmiştir. Elde edilen sonuçlara göre öğrencilerin SOKÜM unsurlarının korunması, sürdürülebilmesi, sonraki nesle aktarılması ve günlük yaşamda yer edinmesi ile ilgili olumlu görüş bildirdikleri görülmektedir. Güneş & Alagöz (2018) de MYO öğrencilerine yaptıkları çalışmada turizm öğrencilerinin SOKÜM'e yönelik tutum düzeylerinin yüksek çıktığı sonucuna ulaşmış ve bu olumlu tutumun sürdürülebilmesi adına ders içi ve ders dışı çalışmalar ile SOKÜM'e yönelik bilgi ve farkındalığın pekiştirilmesi, artırılması gerektiğini belirtmiştir. Bu durum ile ilgili Akkuş (2020) kültürel mirasın basın-yayın organlarında ve gündelik hayatta yeterince yer almadığını, bu unsurların masalsı bir heyecana dönüştüğünü belirtmiş ve toplumda yeterince ilgi gösterilmeyen unsurların zaman içerisinde kaybolacağından yola çıkarak her kültürel miras unsurunun kendi yaşam alanı içerisinde yaşatılmaya çalışılması gerektiğini ifade etmiştir. Bu doğrultuda, bilgi ve deneyim düzeyi düşük olmasına rağmen SOKÜM'e yönelik tutumlarının olumlu olduğu tespit edilen turizm rehberliği öğrencilerinin, bu yaklaşımının gelişimini ve buna bağlı olarak bilgi ve deneyim düzeyinin artmasını sağlamak adına uygulamalı eğitimlerin artırılması gerektiği düşünülmektedir. SOKÜM unsurlarını kendi üretim alanında ve toplumsal yapı içerisinde deneyimleme fırsatı bulan öğrencilerin bu bilme ve deneyimleme sürecinin ardından koruma ve yaşatma yaklaşımının da artması beklenmektedir (Akkuş vd., 2015; Gürel & Çetin, 2019).

Akademisyen ve rehber adayları olan turizm rehberliği öğrencilerinin mesleki sorumluluklarını yerine getirebilmesi, kültürel miras unsurlarının tanıtımını başarılı bir şekilde gerçekleştirerek destinasyon imajını artırması ve bu unsurları tarihi birer anlatı veya hatıra olmaktan ziyade toplumsal kimliğin başarılı bir ifadesi konumuna getirebilmesi adına kendi kültürüne gösterdiği ilgi ve aidiyetinin üniversite eğitimi sırasında kazanması ve bunu artırması beklenmektedir. Kimi SOKÜM unsurlarının ayrıca sanat ve zanaat değeri taşıması, bu unsurların üreticisi için geçim kaynağı oluşturmakta ve istihdam sağlamaktadır (Belber & Sözbilen, 2019). Rehber adaylarının miras unsurlara yönelik bilgi düzeyleri, bu unsurları benimsemesi ve turistlere doğru şekilde aktarabilmesi, unsurlara yönelik çekicilik sağlayabilmesi sayesinde bu unsurlar üzerinden geçimini sağlayan sanatçı ve zanaatkarlara kolaylık sağlanmış olacaktır. Özellikle teknolojinin artması ile küresel iletişimin, etkileşimin ve buna bağlı olarak kültürel değişimin daha hızlı gerçekleştiği, seri üretimin el emeği karşısında daha tercih edilir olduğu bir dönemde (Kolaç, 2009), bu dış etkilere rağmen SOKÜM unsurlarının doğru bir şekilde korunması, üretilmesi ve aktarılması kültürel miras bilincinin ve sorumluluğunun taşınması ile mümkün olabilecektir.

Kaynakça

- Akkuş, G., Karaca, Ş., & Polat, G. (2015). Miras farkındalığı ve deneyimi: Üniversite öğrencilerine yönelik keşifsel bir çalışma. *Akademik Bakış Uluslararası Hakemli Sosyal Bilimler Dergisi*, 50, 71-81.
- Akkuş, Ç. (2020). Türk dünyası öğrencilerinin UNESCO somut olmayan kültür mirası değerlerine ilişkin bilgi ve deneyim düzeylerinin karşılaştırılması. *Nevşehir Hacı Bektaş Veli Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 10(2), 608-624. <https://doi.org/10.30783/nevsosbilen.772492>
- Akyol, P. K. (2016). Somut olmayan kültürel mirasın örgün eğitime uygulanması: Ağ araştırması (webquest) örneği. *Milli Folklor Dergisi*, 111, 125-146.
- Belber, B. G. & Sözbilen, G. (2019). Turizm öğrencilerinin boş zaman etkinlikleri içerisinde somut olmayan kültürel miras (SOKÜM) unsurlarının yeri. *Üçüncü Sektör Sosyal Ekonomi Dergisi*, 54(2), 897-916. <https://doi.org/10.15659/3.sektor-sosyal-ekonomi.19.04.1094>
- Bişkin, F. & Adabalı, M. M. (2018). Turizm öğrenimi gören lisans öğrencilerinin Türkiye'nin kültür mirasları ile ilgili bilgi düzey ve deneyimlerinin tespiti. *International Journal of Social and Economic Sciences*, 8(1), 84-96.
- Cihangir, M. & Köksal, S. (2019). Gençliğin kültürel miras algısı: Osmaniye yöresi için ankete dayalı bir değerlendirme. *Avrasya Sosyal ve Ekonomi Araştırmaları Dergisi*, 6(4), 266-277.
- Çağırkan B., Bilek G., & Telli H. (2021). The perception of leisure time and concrete historical and cultural heritage awareness among university students. *Gümüşhane Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Elektronik Dergisi*, 12(3), 914-922.
- Çankaya, E. (2006). *Somut olmayan kültürel mirasın müzecilik bağlamında korunması* (Tez No. 271378) [Yüksek Lisans Tezi, Yıldız Teknik Üniversitesi]. YÖK Tez Merkezi. https://tez.yok.gov.tr/UlusalTezMerkezi/tezDetay.jsp?id=_lmQbd0AU0fIgkrqHBrByw&no=1FcW4tO3_ft7kRDYQofeYA

- Çelepi, M. S. (2016). Somut olmayan kültürel miras ve üniversite gençliği. *Adnan Menderes Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 3(3), 15-35. <https://doi.org/10.30803/adusobed.288155>
- Demirbulat, Ö. G., Saatçı, G. & Avcıkurt, C. (2015). Bursa'nın somut kültürel varlıklarına yönelik öğrencilerin algıları: Harmancık MYO örneği. *Gümüşhane Üniversitesi Sosyal Bilimler Elektronik Dergisi*, 12, 63-86.
- Dönmez, C. & Yeşilbursa, C. C. (2014). The effect of cultural heritage education on students' attitudes toward tangible heritage. *Elementary Education Online*, 13(2), 425-442.
- Genç, V. (2020). Kültürel miras ve turizm ilişkisi, İçinde M. Gümüş, & S. E. Dilek (Eds.). *Kültürel Miras ve Turizm* (ss. 5-22). Detay Yayıncılık.
- Günden, B. (2021). *Yükseköğrenim gören bireylerin somut kültürel mirasa yönelik tutumları ile kültürel miras kavramına ilişkin metaforik algıları üzerine bir çalışma* (Tez No. 672170) [Yüksek Lisans Tezi, Nevşehir Hacı Bektaş Veli Üniversitesi]. YÖK Tez Merkezi. <https://tez.yok.gov.tr/UlusalTezMerkezi/tezSorguSonucYeni.jsp>
- Günden, B. & Güneren E. (2021). Turist rehberi ile kültürel miras ve turizm meslek elemanı adaylarının kültürel miras algıları üzerine bir çalışma. *Journal of Tourism Research Institute*, 2(1), 17-32.
- Gümüş, N. & Adanalı, R. (2011). Buca'da (İzmir) tarihi ve kültürel mirasa yönelik ortaöğretim öğrencilerinin tutum ve davranışları. *Dokuz Eylül Üniversitesi Buca Eğitim Fakültesi Dergisi*, 30, 87-102.
- Güneş, E., & Alagöz, G. (2018). Turizm eğitimi alan öğrencilerin kültürel miras tutumları üzerine bir araştırma. *Adıyaman Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 29, 753-777. <https://doi.org/10.14520/adyusbd.397551>
- Gürel, D. & Çetin, T. (2019). A qualitative study on the opinions of 7th grade students on intangible cultural heritage. *Review of International Geographical Education Online*, 9(1), 36-62.
- Gürel, D. & Çetin, T. (2019). Intangible cultural heritage attitude scale: Validity and reliability study. *Bartın University Journal of Faculty of Education*, 8(1), 82-102.
- Gürel, D. & Çetin, T. (2020). Sosyal bilgiler öğretmen adaylarının somut olmayan kültürel mirasa yönelik tutum ve farkındalıklarının çeşitli değişkenler açısından incelenmesi. *Üçüncü Sektör Sosyal Ekonomi Dergisi*, 55(4), 2190-2205. <https://doi.org/10.15659/3.sektor-sosyal-ekonomi.20.10.1432>
- Gürdoğan Bayır, Ö. & Çengelci Köse, T. (2019). Kültürel miras ve korunmasına ilişkin ortaokul öğrencilerinin görüşleri. *Kastamonu Eğitim Dergisi*, 27(4), 1827-1840. <https://doi.org/10.24106/kefdergi.3393>
- Gök, T. (2020). Üniversite öğrencilerinin kültürel miras farkındalığını değerlendirmede önem-performans analizinin (ÖPA) kullanımı. *Uluslararası Türk Dünyası Turizm Araştırmaları Dergisi*, 5(2), 325-341. <https://doi.org/10.37847/tdtad.838415>

- Halaç, H. H., Mokrane, H. & Turan, S. (2019). TÖMER öğrencilerinin kültürel miras ve koruma farkındalığı: Eskişehir Anadolu Üniversitesi örnekleme. *Journal of Awareness*, 4(2), 185-204. <https://doi.org/10.26809/joa.4.015>
- Halaç, H. H., Bayır, Ö. G., & Çengelci Köse, T. (2021). İlkokul öğrencilerine yönelik kültürel mirasa duyarlılık ölçeğinin geçerlik ve güvenirlik çalışması. *Bayburt Eğitim Fakültesi Dergisi*, 16(31), 197-218. <https://doi.org/10.35675/befdergi.810944>
- Karaca, Ş., Akkuş, G., Şahbudak, E. & Işkın, M. (2017). Kültürel miras farkındalığı: Cumhuriyet Üniversitesi öğrencilerine yönelik bir uygulama çalışması. *Akademik Araştırmalar ve Çalışmalar Dergisi (AKAD)*, 9(16), 86-100. <https://doi.org/10.20990/kilisiibfakademik.295701>
- Karadeniz, C. B. (2020). Assessment for awareness and perception of the cultural heritage of geography students. *Review of International Geographical Education*, 10(1), 40-64. <https://doi.org/10.33403/rigeo.640722>
- Keçe, M. (2015). Sosyal bilgiler öğretmen adaylarının Ankara'nın tarihi ve kültürel turizm değerlerine yönelik ilgi ve farkındalıkları. *Ahi Evran Üniversitesi Kırşehir Eğitim Fakültesi Dergisi*, 16(1), 131-149.
- Kendir, H. (2020). Turizm eğitimi alan lisans öğrencilerinin kültürel miras algılarının belirlenmesi. *Türk Turizm Araştırmaları Dergisi*, 4(3), 2296-2310.
- Kılcan, B. & Akbaba, B. (2013). Sosyal bilgiler öğretim programında yer alan kültürel mirasa duyarlılık değerine ilişkin öğrenci algılarının incelenmesi. *Zeitschrift für die Welt der Türken*, 5(3), 113-137.
- Kolaç, E. (2009). Somut olmayan kültürel mirası koruma, bilinç ve duyarlılık oluşturmada Türkçe eğitiminin önemi. *Millî Folklor Dergisi*, 82, 19-31.
- Kozak, N., Akoğlan Kozak, M. & Kozak, M. (2017). *Genel turizm: İlkeler-kavramlar* (19. baskı). Detay Yayıncılık.
- Koroğlu, Ö., Yıldırım, H. U., & Avcıkurt, C. (2018). Kültürel miras kavramına ilişkin algıların metafor analizi yoluyla incelenmesi. *Turizm Akademik Dergisi*, 5(1), 98-113.
- Kutlu, M. (2009). Somut olmayan kültürel mirasın korunmasında eğitime yönelik ilk adım: Halk kültürü dersi. *Millî Folklor Dergisi*, 82, 13-18.
- Külcü, Ö. T. (2015). Kültürel miras kavramının eğitim açısından önemi. *Akademia Disiplinlerarası Bilimsel Araştırmalar Dergisi*, 1(1), 27-32.
- Mancı, A. R. (2019). Üniversite öğrencilerinin kültürel miras farkındalığı ve deneyimleri: Harran Üniversitesi örneği-Şanlıurfa. *Türk Turizm Araştırmaları Dergisi*, 3(4), 1164-1177.
- Oğuz, M. Ö. (2009). Somut olmayan kültürel miras ve kültürel ifade çeşitliliği. *Millî Folklor Dergisi*, 82, 6-13.
- Oğuz, M. Ö. (2018). *Somut olmayan kültürel miras nedir?* (3. Baskı). Geleneksel Yayıncılık.

- Pelit, E., Demir, M. & Türkoğlu, T. (2018). Kültürel mirasın sürdürülebilirliği: Turizm eğitimi veren kurum müfredatları üzerine bir inceleme. *Turizm Akademik Dergisi*, 5(2), 73-83.
- Sağ, Ç. & Ünal, F. (2019). Öğrencilerin somut olmayan kültürel mirasa ilişkin farkındalıklarının belirlenmesi. *Bolu Abant İzzet Baysal Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 19(4), 1550-1560. <https://doi.org/10.17240/aibuefd.2019..-519901>
- Sarı, C., Kılıç, A. F., Güven, S. & Yaşar, H. B. (2020). Üniversite öğrencilerinin kültürel miras kavramına ilişkin algılarının metafor analizi yoluyla incelenmesi. *Uluslararası Dil, Eğitim ve Sosyal Bilimlerde Güncel Yaklaşımlar Dergisi*, 2(1), 334-353.
- Selçuk, M. (1999). Teorik ve pratik açmazlarıyla kültürel miras öğretimini sorgulayan bir deneme. *Ankara Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Dergisi*, 39(2), 255-264. https://doi.org/10.1501/Ilhfak_0000001341
- Selanik Ay, T. & Kurtdere Fidan, N. (2013). Öğretmen adaylarının "kültürel miras" kavramına ilişkin metaforları. *Electronic Turkish Studies*, 8(12). <http://dx.doi.org/10.7827/TurkishStudies.5982>
- Shankar, B. & Swamy, C. (2013). Creating awareness for heritage conservation in the city of Mysore: Issued and policies. *International Journal of Modern Engineering Research*, 3(2), 698-703.
- Shimray, S. R. & Ramaiah, C. K. (2019). Cultural heritage awareness among students of Pondicherry University: A study. *Library Philosophy and Practice e-Journal*, 1-6.
- Srivastava, S. (2015). A study of awareness of cultural heritage among the teachers at University Level. *Universal Journal of Educational Research*, 3(5), 336-344. <https://doi.org/10.13189/ujer.2015.030505>
- Tekin, G. (2019). Turizm fakültelerinde somut olmayan kültürel miras eğitimi üzerine bir inceleme. 9. Milletlerarası Türk Halk Kültürü Kongresi Bildiri Kitabı. Kültür ve Turizm Bakanlığı Yayınları.
- TDK (2022). <https://sozluk.gov.tr/>. (Erişim Tarihi: Ağustos, 18, 2022).
- UNESCO (1982). Mexico city declaration on cultural policies. in world conference on cultural policies. https://culturalrights.net/descargas/drets_culturals401.pdf. (Ağustos, 08 2022).
- UNESCO. (2003). Somut olmayan kültürel mirasın korunması sözleşmesi. <https://ich.unesco.org/doc/src/00009-TR-PDF.pdf>. (Erişim Tarihi: Ocak, 01, 2022).
- Uygur, S. M. & Baykan, E. (2007). Kültür turizmi ve turizmin kültürel varlıklar üzerindeki etkileri. *Gazi Üniversitesi Ticaret ve Turizm Eğitim Fakültesi Dergisi*, 2, 30-49.
- Yalçınkaya, E. (2015). Pre-service teachers' views on intangible cultural heritage and its protection. *The Anthropologist*, 22(1), 64-72. <https://doi.org/10.1080/09720073.2015.11891858>

- Yeşilbursa, C. C. (2011). *Sosyal bilgilerde miras eğitiminin öğrencilerin somut kültürel mirasa karşı tutumlarına ve akademik başarılarına etkisi*. (Tez No. 298403) [Doktora Tezi, Gazi Üniversitesi]. YÖK Tez Merkezi <https://tez.yok.gov.tr/UlusalTezMerkezi/tezSorguSonucYeni.jsp>
- Yeşilbursa, C. C. (2013). Altıncı sınıf öğrencilerinin somut kültürel mirasa yönelik görüşleri. *Kastamonu Üniversitesi Kastamonu Eğitim Dergisi*, 21(2), 405-420.
- Yıldırım Saçılık, M. & Toptaş, A. (2017). Kültür turizmi ve etkileri konusunda turizm öğrencilerinin algılarının belirlenmesi. *Turizm Akademik Dergisi*, 4(2), 107-119.
- Yılmaz, Ş. K., Akkuş, G., Şahbudak, E. & Işkın, M. (2017). Kültürel miras farkındalığı: Cumhuriyet Üniversitesi öğrencilerine yönelik bir uygulama çalışması. *Akademik Araştırmalar ve Çalışmalar Dergisi*, 9(16), 86-100. <https://doi.org/10.20990/kilisiibfakademik.295701>

ETİK ve BİLİMSEL İLKELER SORUMLULUK BEYANI

Bu çalışmanın tüm hazırlanma süreçlerinde etik kurallara ve bilimsel atıf gösterme ilkelerine riayet edildiğini yazar(lar) beyan eder. Aksi bir durumun tespiti halinde Turist Rehberliği Dergisi'nin hiçbir sorumluluğu olmayıp, tüm sorumluluk makale yazarlarına aittir. Yazarlar etik kurul izni gerektiren çalışmalarda, izinle ilgili bilgileri (kurul adı, tarih ve sayı no) yöntem bölümünde ve ayrıca burada belirtmişlerdir.

Kurul adı: Afyon Kocatepe Üniversitesi Sosyal ve Beşeri Bilimleri Bilimsel Araştırma ve Yayın Etiği Kurulu

Tarih: 17.12.2021

No: 2021/402

ARAŞTIRMACILARIN MAKALEYE KATKI ORANI BEYANI

1.yazar katkı oranı: %40

2.yazar katkı oranı: %30

3.yazar katkı oranı: %30